

Tillykke med 50 “museår”!

Museumsassistent Mary-Ann Kromann-Andersen har i anledning af *Stenomusens* jubilæum læst sig igennem de første 49 numre og reflekterer her over indholdet.

Stenomusen, som udgives af Steno Museets venner, fylder 50 – ikke år, men numre. De 50 “muse-år” er, når de omregnes til menneskeår, 13: Den første *Stenomus* udkommer i december 1997 og er praktisk talt et foldet A4-ark, der dog præsenteres som “Et nyt blad” med følgende forbehold: ”Måske er det lidt flot at kalde 4 sider for et blad, men så har vi garderet os, hvis stofmængden skulle vokse i omfang.” Og stofmængden vokser, støt og relativt hurtigt: Allerede

Stenomusen 3 har otte sider – i sort, hvid og “musegrå”.

De første 14 numre af *musen* modtages positivt, så fra og med *Stenomusen* 15 fra 2001 udkommer bladet med en “ansigtsløftning”. Knud Erik Sørensen, *Stenomusens* ophavsmænd og chefredaktør, siger: “Fra dette nummer udkommer bladet i farver – og layoutet er blevet moderniseret.” Samtidig er stofmængden vokset yderligere i omfang, sådan at *Stenomusen* herefter typisk er på 12 sider. Og her taler vi fuldt udnyttede sider samt på bagsiden en kalender over kommende arrangementer på museet.

Stenomusen er altså en behersket og beskedne publikation uden f.eks. glittet forside og blanke faneblade, men til gengæld er *musen* spækket med artikler, informationer og oplysninger. *Stenomusen* fungerer stadig, i overført betydning, som et godt kort over og måske den bedste indgangsport til museet, Ole Rømer-Observatoriet og Væksthusene.

Stenomusen og Steno Museets historie er naturligvis vævet tæt sammen. De er venner – og det er godt at have venner. Venner, som udgiver *musen*, men også en lang række vægtige bøger. Desuden har foreningen igennem tiden støttet diverse projekter på museet, særudstillinger og udsmykninger, bl.a. Gudrun Steen-Andersens smukke enhjørning, der befinder sig i gavltrekanen på første sal, oven over museets tegnehjørne.

Det gode skib Steno

Stenomusens første 49 numre fortæller en historie om Steno Museets ideer, håb og drømme og om det ene projekt efter det an-

STENOMUSEN

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER - JUNI 2000 - Nr. 10

Enhjørningen er på plads

Den 23. marts 2000 blev Enhjørningen afsløret ved en festlighed på Steno Museets repos.

Så lykkedes det! Efter en ihærdig og snild indsats fra værkestedets side var Gudrun Steen-Andersens bronzeskulptur af et enhjørningshoved nu kommet op på væggen i gavltrekanen over reposition på 1. sal i Steno Museet.

I 14 dage havde den hængt der med et stort hvidt lagen over hovedet, imens invitationer var udlåst til øst og vest om den forestående afsløring. På selve dagen modte over 100 forventningsfulde gæster op.

Direktør Moesgaard bød velkommen, hvorefter E.B. Thørfing kort fortalte om Enhjørningens tilblivelseshistorie: en symbolsk værdi i videnskabshistorisk lys. “På museet viser vi menneskehedens stræben efter forståelse for og viden om naturen under den erkendelse, at vi, netop som vi synes at have forstået lidt mere af verden, konfronteres med nye udfordringer og spørgsmål. Således tror vi underinden at have set den mystiske Enhjørning langt ude i skoven, men netop som vi synes, at vi er nært tæt på, så ser vi ham blot lidt længere borte i det fjerneste.”

Herefter var det nu tid at lade sløret falde for skulpturen. Netop som Lars Ibsen-Krogshøj trak i snoren, og det store hvide klæde dalede ned over forsamlingslokalen, gik der et højlydt sus gennem mu-

Billedragger Gudrun Steen-Andersen og værkestedsleder Lars Ibsen-Krogshøj i færd med at montere Enhjørningen på sin plads i gavltrekanen. (Foto: Hanne Teglbjærg)

seet. Flere var ganske sikre på at have set Enhjørningen blinke med det ene øje, da sløret faldt.

Lise Gofredsen fra Institut for Kunstshistorie fortalte efter afsløringen om de gamle sagn om enhjørningen, hvorefter vi alle kastede os over buffeten fra Chalk-John. Der var en herlig stemning, og var mad og øl ikke sluppet op, var vi sandsynligvis blevet på museet til langt ud på aftenen. *edt*

det, der søsættes, men også om enkelte projekter, der kuldsejler.

Det meget omtalte *Inspiratorium*, dvs. det oplevelses- og læringssted, som Steno Museet skulle udvides til også at være, må siges at være et af de skibe, der end ikke nåede ud af havn, før det sank – for nu at blive ved det maritime. Projektet så ellers ud til at være velgennemtænkt, og planlægningsarbejdet havde taget mange år. *Stenomusen 15* har en visualisering fra C.F. Møllers Tegnestue af udvidelsen på forsiden og overskriften “Steno Museet vil i dybden” henviste til den planlagte, underjordiske udvidelse.

I nr. 22 fra 2003 tales der igen om *Inspiratorium*, og i *Stenomusen 30* er der et stort, farverigt midteropslag, der viser det nye underjordiske *Inspiratorium*, set fra Universitetsparken. I marts 2006 (nr. 33) er

STENOMUSEN 33

MEDELSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER – MARTS 2006

Inspiratorium

Denne skitse illustrerer, hvorledes en udbygning af Galilei's udforskningsrum kan sammenknyttes med en rekonstruktion af LEP-tunnelen med autentiske udstyr som et eksempel på udviklingen fra Little Science til Big Science. (Visualisering: Eskild Bjørns Laurson)

Steno Museets medarbejdere er i fuld gang med at planlægge udstillingerne i det kommende oplevelses- og læringssted.

De sidste formale vedt. tilladelser og økonomi i forbindelse med Steno Museets udvidelse er stadig ikke på plads. Så der sker ikke så meget med selve byggeprocessen i øjeblikket. Men det betyder ikke, at planlægningen af Inspiratoriums indretning ligger stille. Tværtimod.

Projektgruppen, som skal forestå indretningen af Inspiratorium, gennemførte i efteråret 2005 en kritisk gennemgang af de oprindelige foreslåede udstillingstemaer med henblik på at formulere fire overordnede temaer, ét til hver af salene til faste udstillinger. Målet var at få nærmere til temaer, som kan sige noget centralt om naturvidenskaberne side 10.

www.stenomuseet.dk

STENOMUSEN 15

MEDELSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER - OKTOBER 2001

Steno Museet vil i dybden

Siden planerne om udbygningen af Steno Museet først blev offentliggjort i *Stenomusen*, er de blevet så konkrete, at der nu foreligger skitsetegninger for udvidelsen. I forbindelse med universitetsavisen information 6 de to års-festdagene talte Anne Eriksen med museets direktør og universitetets rektor om projektet. *Stenomusen* har fået fat på et genoptrykt hendes artikel.

Efter udbygningen vil Steno Museet fremstå som et eneste stykke Center for formidling af naturvidenskab. Målet er at aktivere de besøgende, vække deres nysgerrighed og øge interessen for indsigt i naturfænomenerne. Begrebet, forundring og engagement er nøgleordene i det nye eksperimentarium.

Sådan beskriver museumsdirektør Kurt Møller Pedersen visionerne for den udvidelse af Steno Museet, der indgår i et omfattende projekt, som rektor Henning Lehmann har døbt "Science City Aarhus".

Første etape er en udbygning af museet med nye ud-

Udvidelsen af Steno Museet bygges på den overordnede hovedindgang og den centrale fælles. Herfra bevæger man sig ud et stort springvand ned til udstillingstakalerne, der er indrettet i to planer. Planerne er gennemskårne og bundet sammen af to dobbeltløbte rum, der både giver svarblik, oplevelse og fordele lyst mellem etagerne. (Visualisering: C.F. Møllers Tegnestue, Aarhus).

stillingslokaler og flytning af Institut for Videnskabshistorie og Center for Naturfagets Didaktik til bygningen, som i dag huser geologi, plus en ny bygning. Anden etape, som endnu er på et forberedende stadium, er en flytning af Naturhistorisk Museum til helt nye bygninger syd for museet ud mod Vemmelyst Boulevard. Selve museet vil blive udbygget under jorden med udstillingslokaler i to plan, der er

gennemskåret og bundet sammen af dobbeltløbte rum.

På den måde bliver det muligt at udforme ideelle rum og rumforløb til de meget forskellige udstillingstemaer "fra leg til forskning og fra molekylær til galakser", som artiklen Mads Møller fra C.F. Møllers Tegnestue poetisk har udtrykt det. De underjordiske udstillingslokaler gør det også muligt at bevare det åbne

fortættelse side 6

www.stenomuseet.dk

der på forsiden et billede, der viser et forslag til indretning af udstillingerne, og i nr. 36 omtales *Inspiratorium* atter på forsiden under overskriften “The Uterus has Landed”. Den “landede” livmoder er en model af den store, interaktive livmoder, der nu er i særudstillingen “Æggløsninger – at få børn med teknologien”, som på mange måder blev et konkret udkomme af *Inspiratorium*.

På trods af, at der var skaffet et halvt hundrede millioner til *Inspiratorium*, blev en fordyrelse af selve byggeriet udslagsgivende for, at projektet blev stoppet. *Stenomusen* bevidner nu den uforløste historie om *Inspiratorium*, men også at “life is what happens to you while you’re busy making other plans” med et John Lennon citat, og at dette “what happens” langt fra behøver være trist, traumatiserende eller decideret af det onde. Tværtimod.

STENOMUSEN 41

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER – MARTS 2008

Et nyt Steno Museum

Etter indstilling fra Det Naturvidenskabelige Fakultet har Aarhus Universitets bestyrelse besluttet at sammenlægge Steno Museet, Ole Rømer-Observatoriet og Væksthusene i Botanisk Have. Her redogør museets midlertidige ledelse for beslutningen.

Betere formidling
Universiteterne har en lang tradition og forpligtelse til at give offentligheden adgang til de videnskabelige samlinger, og mange af de instrumenter og interier, som udstilles på Steno Museet og Ole Rømer-Observatoriet, viser vigtige detaljer i udviklingen af natur- og sundhedsvidens-

skab i Danmark. Behovet for at formidle naturvidenskab er blevet større i takt med, at teknologiske landvinde- rige er blevet en stadig mere integreret del af vores hverdag. Vi har alle et naturligt ønske om at forstå den verden og den teknologi, som omgiver os.

I de senere år er der sket et skifte i forventningerne til museer. De er blevet en del

Fortsattes side 11

Med sammenlægningen af Steno Museet, Ole Rømer-Observatoriet og Væksthusene i Botanisk Have ønsker Det Naturvidenskabelige Fakultet at skabe grundlaget for en moderne formidlingsvirksomhed, som sammen med fakultetets øvrige initiativer kan være med til at formidle naturvidenskab til regionen.

Som en konsekvens af beslutningen udskilles museet af Steno Institutet, og en ny ledelse for det nye museum skal sammen med personalet være med til at gøre museet mere synligt i offentligheden og gøre det nye Steno Museum spændende og tiltrækkende for publikum.

Planerne om at bygge det såkaldte Inspiratorium under glassplanen øst for museet er udsat på ubestemt tid. Men det er stadig tænkt, at bygning 110 (bagved til venstre) skal huse medarbejderne fra Steno Institutet, som i forbindelse med omorganiseringen har skiftet navn til Institut for Videnskabsstudier. (Foto: Hanne Teghns)

www.stenomuseet.dk

di den tilfredse kunde, eller gæst, spreder det glædelige budskab. Dette ses også af de brugertilfredshedsundersøgelser, som museet ved flere lejligheder har foretaget, første gang præsenteret i *Stenomusen 3* fra juni 1998, hvor halvdelen af de i undersøgelsen spurgte angiver, at de har kendskab til museet fra omtale fra familie og venner (mod en fjerdedel, der kender museet fra annoncering og omtale i pressen). Denne tendens til, at det er den positive omtale mellem familie og venner, der bringer gæsten i hus, ses stadig. Det handler desuden om at appellere til, at gæsten kommer igen – “Einmal ist keinmal” – og tager vennerne og familien med.

Direktørtanker

Da Kurt Møller Pedersen tiltrådte som ny direktør for museet år 2000, gjorde han sig forskellige “Direktørtanker” (nr. 11); bl.a. “fik jeg den ide, at det måtte være muligt at få rabat ved indgangen, hvis man ønskede at komme flere gange. Men det er også en ide, der allerede er realiseret. Man kan bare melde sig ind i Steno Museets Venner, så kommer man gratis ind. Jeg synes, vi skal reklamere noget mere for den sag.” Heri kan man kun give Kurt ret.

Den “gamle” direktør Kurt Møller Pedersen benytter sig i forbindelse med sin fratræden i 2006 (nr. 35) også af maritime metaforer, når han siger: “Det er ganske vemodigt at forlade skuden, men alligevel smukt at tænke på, at det ikke er en synkende skude.” Kurt ser tilbage med museumsfaglig stolthed på bl.a. at have været med til at bringe en meget stor donation fra Kort- og Matrikelstyrelsen i hus. Han taler videre om, at mandskabet på

STENOMUSEN 27

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER – SEPTEMBER 2004

Fra land til kort

Steno Museets nye særudstilling om landmåling og korttegning åbner til efterårsferien.

Megen videnskabelig aktivitet handler om at lave modeller og billeder af virkeligheden, så vi bedre kan forstå og overskue den.

Dette er måske tydeligt med landmålingen (geodæsin) og korttegningen (kartografi), som har til formål at lave afbildninger af jordoverfladen, som er så veltilligende som muligt, og som rummer en passende mængde detaljer. Hvis kortet – dvs. det videnskabelige resultat –

er unøjagtigt, er det ikke meget bevidst. På den anden side kan det også være vanskeligt at aduhyte et kort – eller en teori – som er for detaljeret. Det vil sige, at man somme tider må smide information væk, for at øges indsigt. Eksempelvis vil

Fortættelse side 11

Udstillingen viser bl.a. et stort loftfoto af Århus, som gør det muligt at få et udsundligt overblik over byen. (Foto: Andrej T. Erichsen / AU-Foto)

www.stenomuseet.dk

skuden er kompetent, optimistisk og fuld af energi. En energi, som Kurt ved sin tiltræden som direktør i 2000, mente, udmøntede sig i en sand "aktivitetsbombe" (nr. 11).

En aktivitetsbombe

Gennemlæsningen af *Stenomusen* viser, at dette udsagn faktisk har sin rigtighed. Der foregår altid noget på museet: særudstillinger om f.eks. krudt, kugler og landkort, om gode gamle Ole Worm, om ønskebørn og uperfekte børn, om blod og bedrifter. *Hands-on* og ferieaktiviteter for børn og voksne, temarundvisninger, videnskabsteater og -cafeer. Atombombe-lyrik og en opfordring til alle "astronørder" om at fare til himmels. Der rodes og ryddes op igen, som når en *Magic Planet* opstilles og installeres, sådan at vi kan se roterende planeter, men

også, i den mindre muntre ende af skalaen, CO₂-udledning i forskellige lande rundt omkring på Jorden. Der foregår desuden en løbende redigering af både de videnskabs- og medicinhistoriske basisudstillinger på museet (reparationer, nye genstande og genstandstekster) for ikke at tale om skoletjenestens arbejde med undervisningsmateriale og med at implementere museumsbesøg som noget "naturligt", underholdende og på samme tid lærerigt.

Stenomusen viser også tydeligt, at Planetariet gennem tiden har positioneret sig som en fremmelig formidler af astronomi og naturvidenskabelige emner, men også af f.eks. ny klassisk musik og nutidskunst. På denne måde har Planetariet fungeret som et af Århus' mest interessante multimedierum, et rum, hvori æstetik og videnskab har gået

STENOMUSEN 38

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER – JUNI 2007

På opdagelse til ukendte lande

Steno Museet tilbyder nu en temarundvisning om navigation, medicin og ekspeditionshistorier.

Med henblik på at udvide Steno Museets tilbud om rundvisninger arbejder skoletjenesten på at udvikle en række temarundvisninger. Flere af disse forventes at få

en mere tværfaglig karakter end dem, der hidtil har været altså.

Som noget nyt vil det talte ord blive suppleret af en række rekvizitter, så rundviseren f.eks. kan demonstrere princippet i nogle af de videnskabelige instrumenter, der kan ses i museets udstilling.

Ekspeditioner

Den første af disse temarundvisninger handler om ekspeditioner, som har spillet en vigtig rolle i udviklingen af den moderne verden.

Jagten på viden, magt og anerkendelse samt en stærk dragning mod det ukendte har gennem tidene været

Fortættelse side 11

Der er lavet en rekvizit, som eleverne kan bære med rundt på "ekspeditionen". Kvadranten kan bruges til at demonstrere, hvordan man måler søhøjden, så man kan finde sin breddegrad. Kisten indholdt også nogle små ting, man har bragt med sig hjem fra ekspeditionen. (Foto: Hans Buhl)

www.stenomuseet.dk

STENOMUSEN

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER - JUNI 2001 - NR. 14

Riso på museum, ja tak!**Steno Museet arbejder på at bevare dele af reaktor anlægget.**

Den 15. april 2000 kl. 18 blev forskningsreaktor DR3 rutinemæssigt slukket. Det er den blevet i 4,5 dage hver 25,5 dag gennem de sidste 40 år. Denne gang stod reaktoren dog over for en gennemgribende undersøgelse, og efter nogle måneders forløb blev det besluttet, at de nødvendige reparationer ville blive for omfattende, og at reaktorens forskningsmæssige brugbarhed set i international sammenhæng alligevel snart ville være udkonkurreret. Derfor skulle reaktoren lukkes ned for evigt.

Steno Museet på banen
Efter offentliggørelsen af disse beslutninger henvendte Steno Museet sig i januar 2001 til Forskningscenter Risø for at spørge, om vi måtte komme på besigtigelse i DR3. Som videnskabelihistorisk museum var det oplagt for os at forhøre os om planerne med reaktoren, mens den stadig var nogenlunde intakt. Iførelsesbetænk-

Inspektions af DR3's kontrolrum. (Foto: Hanne Tegllhus)

ne er taget ud og det tunge vand aftappet. Resten skal afmonteres efter en endnu ikke afklaret tidplan, der kan komme til at strække sig over adskillige årtier.

Et så betydningsfuldt videnskabeligt monument som reaktor DR3 må ikke uden videre pilles fra hinanden, for den er til bunds glænde dokumenteret. Men det daglige rutinearbejde er afsluttet, og kontrolrummet lukker i nærmeste fremtid. Selvfølgelig er al forskning, der er foretaget ved hjælp af reak-

toeren, dokumenteret og publiceret, og der er også i årenes løb taget billeder af reaktorens indre, men set med nationale, kulturhistoriske briller er en omhyggelig dokumentation og beskrivelse af alle reaktorens funktioner, såvel tekniske som kulturelle, af væsentlig betydning for en meget markant epoke i Danmarks historie.

For og imod atomkraft
Mange af os husker march mod atomkraft i 1960'erne

Fortælling side 2

stråler, og der arbejdes kontinuerligt "for fremtiden med fortidens materiale," som museumsinspektør Hanne Tegllhus så smukt formulerer det i *Stenomusen* 23. På museet arbejdes der nu også med nutidens materiale, men det bliver jo også fortidigt engang i fremtiden. Sådan er det så smart indrettet.

Bevarelse af kulturarven er en af museernes hovedopgaver, og registrering af små og store donationer forløber mere eller mindre – oftest mere – "ad infinitum", som militærnægter Tue Rinom skriver i *Stenomusen* 22. Registrering og genstandshåndtering foregår ofte skjult for publikum, men *musen* præsenterer os for disse hemmeligheder, når alt fra Risø's reaktor anlæg til Simon Paullis 350 år gamle *Flora Danica* omtales. Desuden har *Stenomusen* præsenteret os for faglige artikler om bl.a. kikkerter og sekstanter samt artikler, der uddyber særudstillinger eller dele af udstillinger, hvorved *musen* også har fungeret og stadig fungerer som udstillingskatalog.

Knud Erik Sørensen har gennem årene lagt et kæmpe arbejde med stort engagement i *Stenomusen*, som har været og stadig er til stor nytte for Steno Museet, Væksthusene og Ole Rømer-Observatoriet. Så også på denne måde har Steno Museets Venner haft afgørende betydning for den gode korpsånd på skibet. Det gode skib Steno.

Mary-Ann Kromann-Andersen

smukt hånd i hånd. Planetariet har på mange måder gjort "hårde" fag blødere og beriget formidlingen.

For fremtiden med fortidens materiale
Stenomusen mange numre viser tydeligt, at man må gøre op med den almindelige forestilling om, at ordet museum skal associeres med stillestående støv og gabende kedsommelighed. På Steno Museet hvirvles støvet op, hvis der ikke blot støves af, eller om man vil og lidt blomstrende sagt: Her forsøger man at få støvet til at danse i Solens

Stenomusen udkommer 4 gange årligt og udgives af Steno Museets Venner, der har eksisteret siden 1981, i de første mange år under navnet "Videnskabshistorisk Museums Venner".

Stenomusen sendes på tryk til Steno Museets Venner med snail-mail, men findes også i en netudgave på www.stenomuseet.dk/publikationer. Desuden ligger det seneste nummer af *musen* fremme ved museets billetsalg – til museets gæster og andre interesserede.